

MIŽEIKIŲ PILKAPIAI

1995 m. spalio mėn. Kultūros paveldo centrui buvo pranešta tiksli archeologinėje literatūroje dažnai minimo Mižeikių pilkapyno vieta.

LINAS TAMULYNAS

Pranešėjo (kartu ir šio straipsnio autoriaus) tikslas buvo informuoti Centrą apie gerai žinomo I tūkst. pr. Kr. laidojimo paminklo vietą, nes po 1945 metų Mižeikių dvaro pavadinimui išnykus iš žemėlapių, pilkapynas nesulaukė paminklosaugininkų dėmesio, nors archeologinėje literatūroje jo pavadinimas karts nuo karto pasirodo jau daugiau nei 100 metų.

Pilkapyno tyrinėjimai

Karaliaučiuje leisto draugijos leidinio "Sitzungsberichte der Altertums-gesellschaft Prussia" 18-tame sąsiuvinyje (1893 m.) gerai žinomas balistais A. Bezzenbergeris išspausdino straipsnį "Kai kurie Rytprūsių pilkapiai" ("Einige ostpreussische Hügelgräber"), kuriame keturi puslapiai skirti Mižeikių (Miszeiken) pilkapio tyrinėjimams. Kaip rašė pats tyrinėjimų autorius, jo tirtasis pilkapis buvo "...piečiausioje į šiaurės rytus nuo Mižeikių dvaro Smeltalės upe atskirto miško dalyje" ("...im südlichen Teile des nordöstlich von dem Gute Miszeiken belegenen und von diesem durch die Smeltelle getrennten Waldes befand"). Šioje vietoje A.

Bezzenbergeris aptiko tris pilkapius. Viena iš jų jau anksčiau buvo iškasta duobė, kurioje mėtėsi daugybė šukių, apie antrąjį autorius žinių nepateikė. Tyrimams buvo pasirinktas trečias - 1,40 m aukščio, 9-10 m skersmens pilkapis.

Pilkapį A. Bezzenbergeris tyrinėjo 1891 m. spalio mėn., t. y. tais metais, kai jis, pasak V. Šimėno, su stebėtinu "užsidegimu ir ener-

tatus, A. Bezzenbergeris pateikė ne tik rastųjų urnų aprašymus, bei pilkapio planą su sužymėtom radimvietėm, bet ir vienos urnos (pav. 3, Nr. V; pav. 2) piešinį. Radinius A. Bezzenbergeris perdavė Karaliaučiaus muziejui "Prussia" (inv. nr. 6394) [2:132].

1895 m. į šį muziejų pateko dar viena urna iš Mižeikių pilkapyno (inv. nr. 6773). Ją suardytame pilkapyje surado ir muziejui perdavė gimnazistas E. Scheu'jus [3:246].

Tuo būtų galima ir užbaigti pilkapyno tyrinėjimo istoriją, bei šį straipsnį, jei nepaprastas A. Bezzenbergerio paskelbtos urnos piešinio populiarumas, kurį sąlygojo tai, kad jau gana ilgą laiką Klaipėdos krašte neaptikta daugiau taip gerai išlikusių ankstyvojo geležies amžiaus pradžios (gal net vėlyvojo žalvario amžiaus pabaigos) laidojimo paminklų, o Mižeikių urna tarp šešių akmenų labai tinka šio laikotarpio laidosenos Vakarų Lietuvoje iliustravimui.

Urna tarp šešių akmenų

1893 m. jos piešinys pasirodė ne tik minėtame "Sitzungsberichte der Altertums-gesellschaft Prussia" leidinyje, bet ir papuošė "Prussia - Museum" katalogo pirmosios dalies viršelį

[4]. Šiame kataloge buvo surašyti visi radiniai, tuo metu eksponuoti pirmajame kambaryje muziejaus, kuris buvo įsikūręs Karališkosios Karaliaučiaus pilies šiauriniame korpuse. Įdomu tai, kad Mižeikių urna buvo eksponuota kartu su visais šešiais ją "saugančiais" akmenimis.

Kiek ilgai ji buvo muziejaus ekspozicijoje, pasakyti sunku.

Galima būtų spėti, kad iki 1922 m., kol muziejui vadovavo A. Bezzenbergeris, ji ramiai stovėjo savo naujuosiuose "namuose".

Tolesnis Mižeikių, bei kitų Karaliaučiaus muziejaus rinkiniuose buvusių archeologinių radinių likimas - keblus klausimas šiandienos mokslininkams, nes didžioji jų dalis dingio II Pasaulinio karo metais. Liko tik nedaugelio jų aprašymai ir iliustracijos, skelbtos periodiniuose leidiniuose bei monografiuose, kurios keliauja iš knygos į knygą.

1 pav. Taip šiuo metu atrodo vienas iš Mižeikių pilkapių

gija pradėjo archeologinius tyrimus" [1:21].

Tyrinėjant rasti 8 degintiniai kapai urnose (pav. 3, pažymėti skaičiais I-VII, 10), vienas degintinis kapas ne urnoje (pav. 3, Nr. 4), pavienių šukių (pav. 3, Nr. 1-9), dvi trinamųjų girnų nuolaužos (pav. 3, Nr. 11) ir keletas susilydžiusių žalvario gabaliukų (pav. 3, Nr. IV). Skelbdamas pilkapio tyrinėjimo rezul-

❖ **Linas Tamulynas** (g. 1971) nuo 1993 m. studijuoja archeologiją Vilniaus universiteto Istorijos fakultete. Dirba Kultūros paveldo centro Archeologijos skyriuje. Domisi Klaipėdos krašto archeologinių tyrinėjimų istorija. Pirmoji publikacija.

Taip atsitiko ir su mūsų minėta urna. Be A. Bezzenbergerio jos piešinį savo darbuose dar skelbė Rytprūsių archeologai W. Gaerte [5:127] ir C. Engelis [6:24; 7:Tafel 92; 8:101], nepamiršo jos ir tada dar tik būsimoji pasaulinio garso lietuvių archeologė M. Alseikaitė-Gimbutienė [9:2]. Urnos piešinys buvo paskelbtas ir mokiniams skirtoje populiarioje J. Remeikos knygelėje "Lietuvos praeities vaizdai" [10:16].

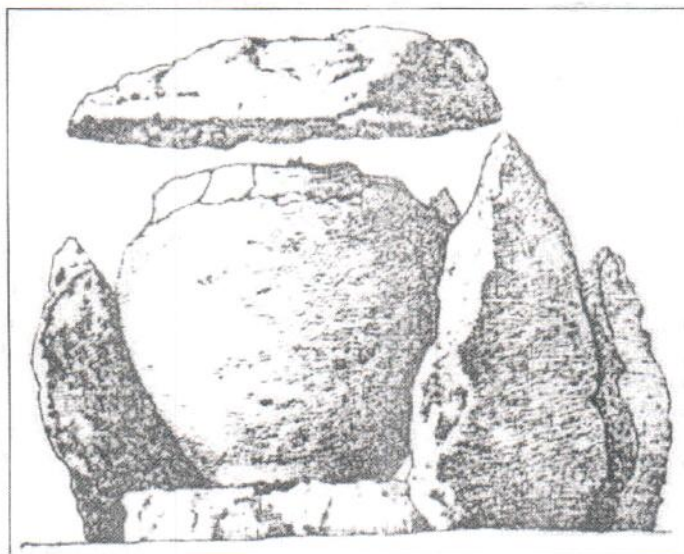
Jau iki 1945 m. tapęs chrestomatiniu laidosenos Vakarų Lietuvos pilkapuose pavyzdžiu, Mižeikių urnos piešinys toliau sėkmingai keliavo ir keliauja per archeologų darbus. Jis paskelbtas "Lietuvos archeologijos bruožuose" [11:129], E. Grigalavičienės naujausioje studijoje apie žalvario ir ankstyvąjį geležies amžių Lietuvoje [12:66].

Čia išvardinau tik pačias pagrindines knygas, kuriose buvo paskelbtas urnos tarp šešių akmenų piešinys. Sąrašas būtų kelis kartus didesnis, jeigu pabandytume surašyti visas knygas, kuriose šis pilkapynas minimas. Nepaisant to, jo paieškos nebuvo sėkmingos. Pilkapynas "Lietuvos archeologijos atlase" minimas kaip esantis Klaipėdos raj. Klaipėdos apylinkėje [13:216], E. Grigalavičienė nurodė jį esant Klaipėdos raj. Mižeikių apylinkėje [14:75], B. Dakanis spėjo, kad buvę Mižeikiai - tai dabartiniai Kvietiniai, esantys Klaipėdos rajono Gargždų apylinkėje [15:51]. Visa ši painiava atsirado dėl to, kad ikikarinė kartografinė medžiaga dar ne taip seniai gulėjo archyvų spec. fonduose ir buvo prieinama netgi ne kiekvienam mokslininkui.

[Šiaurės rytus nuo buvusio Mižeikių dvaro dar ir šandien viskas taip kaip prieš šimtą metų. Ir šandien ten miškas, ir šandien ten dar tebėra pilkapiai, kuriuose

ilsisi prieš 2,5 tūkstančio metų palaidotų žmonių kaulai. Ryškiai matyti netvarkingai sumestų žemių krūva - A. Bezzenbergerio tyrimų rezultatas. Iki mūsų dienų gerai išliko du 13 m skersmens ir 1,5 m aukščio pilkapiai (pav. 1). Vienas visiškai sveikas, o antrame tebėra A. Bezzenbergerio minėta, dabar jau

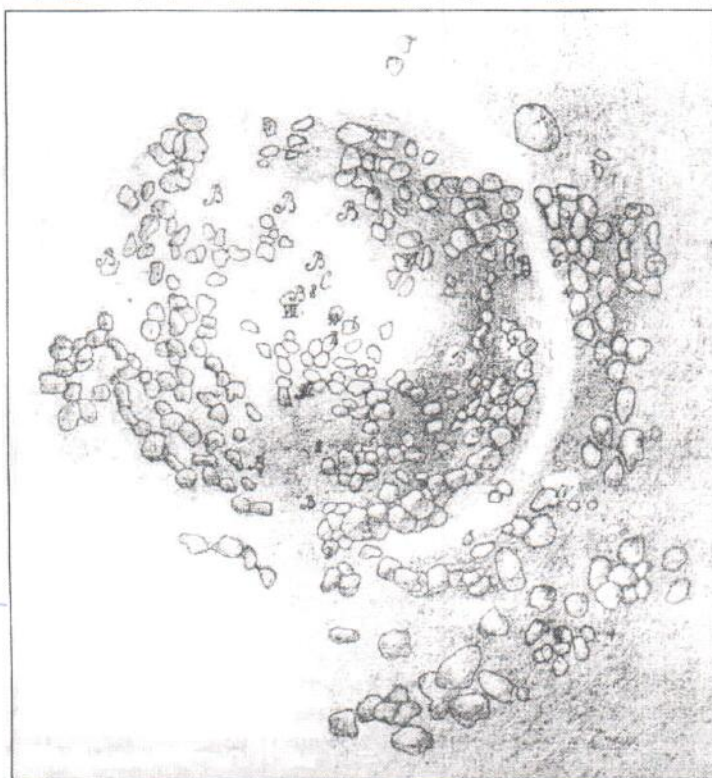
užslinkusiais ir samanomis apaugusiais kraštais, 4 m skersmens ir 1 m gylio duobė, iškasta pačiame pilkapio centre.

2 pav. Urna iš A. Bezzenbergerio tyrineto pilkapio (pagal Bezzenberger A., 1893, S. 83)

Pasikeitė tik vienas dalykas - nebeliko Mižeikių dvaro.

Pilkapyno teritorija dabar priklauso Kretingos miškų urėdijos Šernų girininkijos Kiškėnų eiguvai. Pagal nekilnojamojo kultūros vertybių apskaitos reikalavimus pilkapynas bus vadinamas Kiškėnų pilkapynu, nes pagal administracinį padalijimą jis priklauso Klaipėdos rajono savivaldybei, Dovilų seniūnijai, o artimiausia šiai seniūnijai priklausanči gyvenvietė - Kiškėnų kaimas.

3 pav. A. Bezzenbergerio tyrineto pilkapio planas (pagal Bezzenberger A., 1893, Tafel IX)

kėnų eiguvai. Pagal nekilnojamojo kultūros vertybių apskaitos reikalavimus pilkapynas bus vadinamas Kiškėnų pilkapynu, nes pagal administracinį padalijimą jis priklauso Klaipėdos rajono savivaldybei, Dovilų seniūnijai, o artimiausia šiai seniūnijai priklausanči gyvenvietė - Kiškėnų kaimas.

Beliaika tik paminėti, kad šis pilkapynas yra labai vertingas ne tik kaip archeologinis, bet ir kaip istorinis (archeologinių tyrimų

požiūriu) objektas. Tai vienas iš seniausių tyrinėtų ir specialistams geriausiai žinomų šios rūšies laidojimo paminklų Klaipėdos krašte. Kadangi pilkapiai išlikę gerai ir sunaikinimas jiems negresia, archeologiniai jų tyrinėjimai artimiausioje ateityje būtų nepateisinama prabanga. Mūsų visų pareiga ir garbės reikalas juos išsaugoti.

Literatūra

1. Šimėnas V. Archeologiniai tyrinėjimai prūsų žemėse // Baltų archeologija. 1994 gruodis Nr. 3, p. 18-23.
2. Bezzenberger A. Einige ostpreussische Hügelgräber // Sitzungsberichte der Altertumsgeellschaft Prussia für das achtundvierzigste Vereinsjahr (1892/93). 18 Heft. Königsberg, 1893, S. 82-85.
3. Sitzungsberichte der Altertumsgeellschaft Prussia für das neunundvierzigste und fünfzigste Vereinsjahr (1893/95). 19. Heft. Königsberg i. Pr., 1895.
4. Katalog des Prussia - Museums im Nordflügel des Königlichen Schlosses zu Königsberg i. Pr. Teil I. Steinzeit - Bronzezeit - Pfahlbau - Funde, aufgestellt in Zimmer nr. I. Mit 68 Abbildungen. Königsberg, 1893.
5. Gaerte W. Urgeschichte Ostpreussens. Königsberg, 1929.
6. Engel C. Die Kultur des Memellandes in vorgeschichtlicher Zeit. Memel, 1931.
7. Engel C. Vorgeschichte der Altpreussischen Stämme. Band I. Königsberg, 1935.
8. Engel C., La Baume W. Kulturen und Völker der Frühzeit im Preussenlande. Königsberg, 1937.
9. Alseikaitė-Gimbutienė M. Kapų tipai Lietuvoje proistoriniais laikais // Gimtasai kraštas. Šiauliai, 1943, p. 1-32.
10. Remeika J. Lietuvos praeities vaizdai. Kaunas, 1939.
11. Lietuvos archeologijos bruožai. V., 1961.
12. Grigalavičienė E. Žalvario ir ankstyvasis geležies amžius Lietuvoje. V., 1995.
13. Lietuvos TSR archeologijos atlasas. I. Akmens ir žalvario amžių paminklai. V., 1974.
14. Григалавичене Е. Мяркявичюс А. Древнейшие металлические изделия в Литве. Вильнюс, 1980.
15. Dakanis B. Klaipėdos rajono senkapiai // Muziejai ir paminklai. S. V., 1983, p. 40-53.

Google | https://kr.kp.lt/r/static-heritage-search

Talimosios programos | Darbuotojų informacija | CVP IS - Centrinė V... | Radijo stotis M-1 Pli... | LEMODUS | Moterėdė | Lvi Design

KULTūros VERTYBIŲ REGISTRAS

Nekilnojamųjų kultūros vertybių pareikla

Kiskėnų
Ieškoti objektų pagal pavadinimą, kodą, adresą, tipą ir pan.
Detali paieška
Išvalyti Ieškoti

Pateiktos rezultatai (6)

(25400) Lebartų kaimo senosios kapinės
Klaipėdos rajono sav., Dovylių sen., Kiskėnų k.

(33271) Baitijos kelio rokiškėnų pirmojo ženklo vieta
Panevėžio rajono sav., Vadoklių sen., Bedrių vs.

(24370) Kiskėnų kaimo evangelikų liuteronų senosios kapinės
Klaipėdos rajono sav., Dovylių sen., Kiskėnų k.

(24262) Mišeikių pilkapynas
Klaipėdos rajono sav., Dovylių sen., Kiskėnų k.

(238) Buv. dvarto sodybą
Klaipėdos rajono sav., Dovylių sen., Kiskėnų k.

(33302) Baitijos kelio rokiškėnų antrojo ženklo vieta
Panevėžio rajono sav., Vadoklių sen., Jotainių k.

Žemėlapis

Sluoksnių valdymas | Žemėlapis

182

Mišeikių pilkapynas (kodas 24262)

Aštrumai: 500 m Ieškoti

Naugajonių t. k.

Švėpeliai

© KFD, 2016. Autoras ir duomenų kūrėjas

© Techninė sąsąda: dmenas.com. Sąsąda: g.3.1. IT-00309. Vilius, tel. 871 43 44, faks. 871 40 44, el. paštas: centras@heritage.lt | Sūkuris, Labilis

X: 327305 Y: 617517

09:47 LT 2017-10-04

arba Drauseno g. (Hab.) , nu

KISKĖNŲ K.